

יכול זה לפטור ממונו בממונו של כהן, ואינו מתעשר עם השאר. ואם יש תשעה והוא — כולן פטורים, שהרי ספק-מעשר פטור בתורת ודאי, ואין כאן אלא תשעה. ואולם הרמב"ם ספק אין מוציאים מידו ואעפ"כ אין זה נחשב ממונו של כהן, כי בפטר-חמור לא זכה כהן, והרי כבר הוחזק הבעלים בשה. (עפ"י רשב"א). ואולם ספק בכור בהמה טהורה אינו נכנס להתעשר, שהרי אם הוא בכור הוא קדוש ופטור ממעשר. [וספק מעשר פטור מלעשר. עשירי ודאי אמרה תורה, ולא ספק].

ספק בדין דינו כספק במציאות ופטור. (ע' שו"ת מהרש"ם ח"א ט; אבני נזר אה"ע יז, טו כ, יד יז"ד תסז, יב — עפ"י בכורות נח).

דין קפץ אחד מן המנויים לתוכן, ודין מנין הראוי פטר — נתבאר בבכורות נח-נט. שה שפדו בו פטר חמור, האם נכנס לדייר להתעשר — בבכורות יא. דין ישראל שירש פטר חמור, ספק או ודאי — נתבאר שם.

דפים ו — ז

- יא. א. שנים שהיתה מריבה ביניהם על נכס, זה אומר שלי הוא וזה אומר שלי הוא, וקם אחד והקדישו — האם הקדישו הקדש?
- ב. נגזל שהקדיש את הנכס שלו הנמצא ביד הגזלן — האם הקדישו הקדש? ומה הדין כשהקדישו הגזלן?
- א. רב המנונא סבר להוכיח שההקדש חל אפילו אין יכול להוציאו בדיינים. ורבה דחה הוכחתו. ומסקנת הגמרא היא שכל שאין יכול להוציאו בדיינים, כגון שאין לאחד מהם הוכחה על בעלותו — אין הקדישו הקדש. ואם יכול להוציאו בדיינים; בקרקע — הקדישו הקדש, לפי שעומדת ברשות בעליה. ובמטלטלין — אין הקדישו הקדש, מפני שאינן ברשותו.
- א. דנו האחרונים על גזלן שגזל קרקע והוא איש אלם שאינו מצייט לדיינים, האם זה כאינו יכול להוציאה בדיינים, כמי שאין לו הוכחות וכדו', או לא. (ע' נודע ביהודה תנינא אה"ע עז; פרי יצחק ח"ב סה, ל. ועתוס' ב"ב מד: ד"ה דלא), שארבע אמות קרקע שיש לו לכל אדם בא"י יכול להקנותה. ואעפ"י שיושבים בה עתה נכרים ואי אפשר להוציאה מהם. וע' גם בשו"ת מהרי"ל עו. ואולם הרמב"ם (שלוחין ושותפין ג, ז) דחה סברה זו, שאינה נחשבת 'ברשותו'. וע"ע חזו"א חו"מ א, כז שביעית כא, ה).
- ב. מה שאמרו במטלטלין אין הקדשו הקדש אפילו יכול להוציא בדיינים, דוקא כאשר המוחזק כופר, אבל מי שיש לו פקדון ביד חברו ולכשיתבענו יתן לו — הריהו עומד ברשות בעליו ויכול להקדישו. (רי"ף בשם גאון; תוס' ועוד).
- ואולם מלוה בשטר שיש לאדם על חברו — אינו יכול להקדישו, שאינו ברשותו ומחוסר גוביינא (ר"ן. וע' גם רמב"ם — שלוחין ג, ז). וי"א שבשכיב מרע — יכול להקדיש. או אף בבריא — אם הניח לו הלווה משכון, יכול המלוה להקדיש החוב שכנגד המשכון (ע' בשו"ת רשב"ש סה. עוד על הקדשת חוב — ע' מלחמות ה' פ"ד דב"ק; שו"ת מהרי"ק פט; קצוה"ח ריא סק"ה. ועתוס' ב"ב עז וקובץ ענינים).

ב. אמר רבי יוחנן: גזל ולא נתיאשו הבעלים, שניהם אינם יכולים להקדישו, זה לפי שאינו שלו וזה לפי שאינו ברשותו. (ואיש כי יקדש את ביתו קדש).
יש חולקים על רבי יוחנן וסוברים שאדם מקדיש דבר שאינו ברשותו (ריש לקיש ו'צנועין' — ע' ב"ק סח: דנו האחרונים שמא בדבר שאין יכול להוציאו בדיינים הכל מודים שא"א להקדיש).

דף ז

יב. מה הדין בשנים או חזין בחפץ, במקרים דלהלן?
א. כשאין אחיזתם בשוה אלא ידו של זה מגעת יותר מידו של זה.
ב. כשאוחזים בשפת הבגד.
ג. היתה טלית מוזהבת בצד אחד שלה.
א-ב. כך שנה רב תחליפתא מארץ ישראל לפני רבי אבהו: שנים אדוקים בטלית — זה נוטל עד מקום שידו מגעת וזה נוטל עד מקום שידו מגעת. והשאר חולקים בשוה. סימן לו רבי אבהו: ובשבועה.
נחלקו ראשונים ואחרונים האם אף על מה שידו מגעת ישבע מפני התקנה שלא יהא כל אחד תוקף בטליתו של חברו. או שמא חיוב השבועה חל רק על מה שחולקים בשוה, אלא שיש לו לגלגל עליו שבועה שכל מה שנטל כדין נטל.
ואם או חזין בשפת הבגד (רמב"ם: בחוטמים שבשפה. רא"ש: שאין ביד כל אחד ג' על ג') — על כך שנינו במשנתנו יחלוקו.

ג. אמר רבא: היתה טלית מוזהבת, אפילו היה החלק המוזהב קרוב לצד האחד, חולקים בשוה. כי כשם שאפשר לחלוק הטלית לרחבה כך אפשר לארכה, באופן שהמוזהב נמצא אצל שניהם בשוה. ואולם אם החלק היקר נמצא תחת ידו של אחד — הרי זכה בו, שהרי כאמור כל אחד נוטל עד מקום שידו מגעת.

יג. הנותן חפץ לחברו ועדיין הוא תפוס בו עמו — האם נחשבת זו 'נתינה'? ומה הדין בנתינת הגט לאשה בכגון זה?

סודר שתופס בו שלש אצבעות על שלש (שיעור מנימלי של 'בגד') — שם 'נתינה' עליו אף על פי שגם הנותן עדיין תפוס בבגד, שרואים את החלק שבידו כאילו הוא פסוק. ועל כן מועילה תפיסה כזו בסודר כדי לקנות המקח בקנין סודר. כן אמר רב משרשיא (י"ג: רב אשי).
תפס פחות משלש אצבעות — הרמב"ם (מכירה ה,ו) כתב שאם יכול לנתקו ולהביאו אצלו שפיר דמי. והרשב"א והר"ן חולקים.
ואולם לענין נתינת גט לאשה, אפילו נתון כל הגט בידה והמשיחה הקשורה בו בידו של בעל, אם יכול לנתקו ולהביאו אצלו — אינה מגורשת, שאין זה כריתת. ואם לאו — מגורשת.
א. מדובר שאין יכול לנתקו ולהביאו משום כובד הגט וחלישות המשיחה (ר"ה), או כגון שהיתה ידה קפוצה ותחב הגט בידה בחזקה עד כדי שאם ימשוך המשיחה לא יבא הגט אצלו — מגורשת. ואולם אם היתה ידה פתוחה ונתן הגט עליה והמשיחה בידו בענין שיכול לנתקו ולהביאו, ואחר כך קפצה ידה בחזק — אינה מגורשת, שהרי שקפצה אינה מגורשת והקפיצה לא עשה הוא אלא היא, והרי זה כ'טלי גיטך מע"ג קרקע' (תוס').

ב. בקדושי, נראה ודאי שאם נתן הכסף בידה ומשיחה בידו — מקודשת. ונראה לכאורה שאפילו בקדושי שטר הדין כן, שאין שייך בזה הטעם 'כריתות בעינן', ואעפ"י שמקישים בכל מקום הויה ליציאה (עפ"י מנחת שלמה ח"א עד ד"ה ברם. ותמה בזה על סברת המחנה-אפרים).

יד. מה הדין במקרים הבאים?

א. שנים אדוקים בשטר שנמצא; מלוה אומר לא פרעת ונפל ממני, ולוה אומר פרעתיו.

ב. מצא שטר חוב; המלוה אומר אינו פרוע והלוה אומר פרוע.

ג. מצא כתובת אשה.

א. שנים אדוקים בשטר; מלוה אומר לא פרעתי וממני נפל, ולוה אומר פרעתי (וממני נפל. רש"י); אם השטר מקוים, או אם יקיימוהו עתה — יחלקו בדמיו. ואם לאו — לדברי רבי אין גובים בו, ואעפ"י שהלוה מודה שכתבו, אך הואיל וללא קיום אינו שטר ראוי, אין לגבות בו כל שטוען פרוע (ואפילו כולו ביד המלוה. רש"י). ולדברי רשב"ג יחלקו.

א. רבי יוחנן סובר כרשב"ג (ב"ב קנד. ואפשר שכן דעת רבי אלעזר. ערשב"א). ואולם רב נחמן הורה

למעשה שמודה בשטר שכתבו צריך לקיימו (ע' בכתובות יט). וכן פסק הר"ף ושאר

פוסקים. (ע' חו"מ פב, א). ורשב"ם פסק אין צריך לקיימו.

ב. חלוקה שאמרו, היינו מחצית מדמי השטר כפי שוויו להימכר, והוא פחות ממחצית החוב

הכתוב בו, שהשטר הואיל והוא מחוסר גוביינא אינו נמכר כסכום המלא שבו (עפ"י תוס').

ודוקא בששניהם אדוקים בטופס או שניהם בתורף, אבל אחד אדוק בטופס ואחד בתורף — זה נוטל

טופס וזה תורף, שהרי כל אחד נוטל עד מקום שידו מגעת (רבי אלעזר). הלכך זה נוטל לפי שווי

שטר שאין בו זמן, שאינו גובה ממשועבדים — זהו שוויו של הטופס, וזה נוטל לפי שווי שטר שיש

בו זמן — זהו התורף.

מפרש"י מבואר שגם הטופס כשלעצמו כשר לגביה, לפי שיש בו שמות הלוה והמלוה וסך

החוב [בשיטה אחרונה. ופירש הר"ן לאו דוקא, אלא סמוך לסוף השטר], רק זמן אין בו

ולא חתימות העדים, אך כיון שהלוה מודה שכתבו — השטר כשר אף ללא חתימות,

ואליבא דרשב"ג. והתוס' ועוד ראשונים חולקים וסוברים שהטופס לבד אינו ראוי לכלום

[שאף רשב"ג לא אמר אלא בשטר שיש בו חתימות אלא שאינן מקוימות. ועוד, הלא אין

למדים משיטה אחרונה].

ודעת התוס' שכיון שהתורף והטופס לאחד שנכתבו, שניהם צריכים זה לזה לכשרות השטר,

שהרי אם נמחקה אפילו שורה אחת פסול — הלכך שניהם חולקים בשוה. מלבד הזמן שגם

בלעדיו השטר כשר, לכך התפוס בטופס שמין לו כשטר ללא זמן והתפוס בתורף שמין לו

כשטר עם זמן.

ויש מפרשים שאמנם הטופס לבדו אינו ראוי לשימוש והתורף לבדו כשר, אבל מאחר ואין

השטר שלם ללא טופס, שוויו פחות משטר מלא [ולפעמים כתוב בטופס 'דאקני' או שעבוד

שבח ומטלטלין], הלכך שמין לזה התפוס בתורף כשטר כשר שאין בו טופס, ולתפוס בטופס

שמין כמה מוסיף ערך הטופס לשטר. ואמנם אם המלוה הוא התפוס בטופס — אין לו בו

כי אם לצור על פי צלוחיתו (עפ"י רמב"ן).

ואחרים מפרשים (מובא ברמב"ן וברשב"א) שהטופס הוא ראש השטר ובו נכתב רק הזמן, וכל

השאר — תורף. הלכך המלוה התפוס בטופס אין לו כלום, שהרי אין יכול לגבות במה שבידו. וחברו התפוס בתורף יש לו הכל. ואם הלווה תפוס בטופס והמלוה בתורף, שמין למלוה כדמי שטר ללא זמן, שהרי הזמן ביד הלווה. ובירושלמי אמר רבי אלעזר הכל הולך אחר התפוס בעדים. ופרשו התוס' שהירושלמי חולק על תלמודנו ולשיטתו שמין לזה כמה שזה שטר ללא עדי חתימה, שצריך המלוה לחזר אחר עדי המסירה, ולזה התפוס בחתימות שמין כמה שזה עם עדים. ולפירוש רבנו חננאל, גם דברי הבבלי מתפרשים כהירושלמי, שהטופס הוא בסיס נוסח השטר וחתימות העדים, והתורף הוא שמות המלוה והלווה והסכום והזמן, והאוחז בתורף רואים כאילו יש לו שטר כשר שאינו גובה ממשועבדים, מפני שאינו אדוק בחתימות העדים. ואילו האוחז בטופס יש לו הכל, שיש לשום כמה שזה הטופס עם התורף, כי מאחר שבא השטר לפנינו שלם וראינו מה כתוב בו, נידון כאילו יש בידו שטר כשר (עפ"י רמב"ן). היו שניהם תופסים בטופס (או בשולי הגליון), והתורף באמצע, אפילו הוא קרוב לאחד מהם — חולקים בשוה (כן פרשו דברי רבי יוחנן).

ב. מי שמצא שטר ואין ידוע אם נפרע אם לאו, אפילו כתוב בו הנפק (= אישור הדיינים) — נחלקו חכמים ורבי יוסי האם חוששים לפרעון ולכך לא יוציאו עולמית עד שיבורר אם נפרע. או הרי הוא בחזקתו ומחזירו למלוה, שאין חוששים שמא נפרע ונפל מן הלווה, לפי שנוהר לקורעו מיד. (ונחלקו אמוראים מהי דעת רבי יוסי ומהי דעת חכמים).
ע"ע להלן יב-יג.

ג. מצא שטר כתובה; אם הבעל מודה שלא נפרעה ולא כתב לה כתובה אחרת במקומה — יחזיר לאשה. הרמב"ן דחק להעמיד בכתובת אשה שאין בה אחריות שאינה גובה מלקוחות, שאם לא כן חוששים לקנוניא שעשו האיש והאשה להוציא מלקוחות שלא כדין. (וכן דעת הרמב"ם שחוששים לקנוניא. וע' בחדושי ר' מאיר שמה). ואילו התוס' והרשב"א כתבו שאין חוששים לפרעון ולקנוניא.

אין הבעל מודה — לא יחזיר לא לבעל ולא לאשה. רבי יוסי אומר: עודה תחת בעלה — יחזיר לאשה. נתארמלה או נתגרשה לא יחזיר לא לזה ולא לזה, שחוששים לפרעון. לדברי רב פפא, רבי יוסי עצמו אינו חושש לפרעון ויחזיר לאשה, ולדבריהם דרבנן קאמר; אפילו לשיטתכם שחוששים לפרעון, אין לחוש בעודה תחת בעלה. אבל חכמים חוששים שמא התפיסה צרורות וכספים מקודם, או (כדברי רבינא) חוששים שכתב לה כתובה אחרת במקום זו שאבדה, הלכך לא יחזיר. להלכה חוששים לפרעון. וכן הלכה כרבנן שחוששים לשתי כתובות [או יש לחוש שמא התפיסה צרורות כשאבדה הכתובה. רשב"א] — הלכך אפילו עודה תחת בעלה לא יחזיר (רמב"ן ועוד).

טו. 'חלוקה' ששנינו בשנים אוזוין בטלית — כיצד?

חלוקה שאמרו — לא שיפסידו עצמו של החפץ אלא חלוקה בדמים, הן בחלוקת שוה בשוה הן בחלוקת עד מקום שידו מגעת. ואם לא ייפסד החפץ בחלוקתו — חולקים ממש. אם ייפסד פחות מחומש — מחלוקת הפוסקים.